

مجموعه روایات در باب مقام مادر

انجام اعمال نیک به نیت مادر

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص)

سَيِّدُ الْأَبْرَارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ بَرٌّ وَالِدَيْهِ بَعْدَ مَوْتِهِمَا.

رسول خدا (ص) فرمود:

سرآمد و سرور ابرار در روز قیامت کسی است که بعد از مرگ پدر و مادرش برای ایشان احسان و نیکی کند.

بجار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۷۱، ص ۸۶

انس با مادر

عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

أَتَى رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ (ص) فَقَالَ إِنِّي رَجُلٌ شَابُّ نَشِيطٌ وَأَحِبُّ الْجِهَادَ وَ لِي وَالِدَةٌ تَكْرَهُ ذَلِكَ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ص ارْجِعْ فَكُنْ مَعَ وَالِدَتِكَ فَوَ الَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ نَبِيًّا لَأَنْسَهَا بِكَ لَيْلَةً خَيْرٌ مِنْ جِهَادِكَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ سَنَةً.

جابر گوید:

مردی خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و عرض کرد: من جوانی با نشاطم و جهاد را دوست دارم ولی مادری دارم که نمی خواهد به جهاد روم. پیغمبر صلی الله علیه و آله باو فرمود: باز گرد و همراه مادرت باش، سوگند به آن که مرا به حق به نبوت مبعوث فرموده که انس گرفتن یک شب او با تو از جهاد یک سالت در راه خدا بهتر است.

کافی (ط - الإسلامية)، ج ۲، ص ۱۶۳

اول نیکی به مادر

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع)، قَالَ:

«جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ أَبْرُّ؟ قَالَ: أُمَّكَ، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: أُمَّكَ، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: أُمَّكَ، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: أُمَّكَ، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: أُمَّكَ.»

امام صادق (ع) فرمود:

مردی به حضور رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله آمده و عرضه داشت: ای رسول خدا! به کدامیک از بستگانم نیکی کنم؟ فرمود: به مادرت. مرد پرسید: بعد از آن؟ فرمود: به مادرت. برای بار سوم پرسید: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: مادرت. در نوبت چهارم حضرت فرمود: به پدرت نیکی کن!
الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۳، ص: ۴۰۹

بهترین اعمال

عَنْ مَنْصُورِ بْنِ حَازِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ:
قُلْتُ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ قَالَ الصَّلَاةُ لَوْ قَتَبَهَا وَبَرُّ الْوَالِدَيْنِ وَالْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ.
منصور بن حازم می گوید: از امام صادق (ع) پرسیدم:
چه اعمالی بهتر است؟ فرمود: نماز در وقت، و نیکوئی با پدر و مادر، و جهاد در راه خدا.
الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۳، ص: ۱۵۸

بهشت، زیر پای مادر

عَنْ النَّبِيِّ (ص) أَنَّهُ قَالَ:
الْجَنَّةُ تَحْتَ أَقْدَامِ الْأُمَّهَاتِ
پیامبر اعظم (ص) فرمود:
بهشت زیر قدم مادران است.
نهج الفصاحة (مجموعه کلمات قصار حضرت رسول (ص))، ص: ۴۳۴

پایین ترین مرتبه عقوق و الدین

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ:
لَوْ عَلِمَ اللَّهُ شَيْئًا أَدْنَى مِنْ أَفْ لَنَهَى عَنْهُ وَهُوَ مِنْ أَدْنَى الْعُقُوقِ وَمِنَ الْعُقُوقِ أَنْ يَنْظُرَ الرَّجُلُ إِلَى وَالِدَيْهِ فَيَحِدَّ النَّظَرَ إِلَيْهِمَا.
امام صادق (ع) فرمودند:
اگر خداوند چیزی را کمتر و پست تر از اف گفتن می دانست از آن نهی می فرمود، و اف گفتن کمترین مرتبه عقوق است، و از جمله عقوق تند نگاه کردن به پدر و مادر است.

پدر و مادر مخالف

عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

سَمِعْتُ رَجُلًا يَقُولُ - لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) إِنَّ لِي أَبَوَيْنِ مُخَالَفَيْنِ فَقَالَ بَرَّهُمَا كَمَا تَبَرُّ الْمُسْلِمِينَ مِمَّنْ يَتَوَلَّانَا. جابر گوید: شنیدم مردی به امام صادق (ع) می گفت:

پدر و مادر من مخالف مذهب شیعه میباشند، حضرت فرمود با آنها خوش رفتاری کن، چنان که با مسلمانهای دوست ما خوش رفتاری میکنی

الكافی (ط - الإسلامية)، ج ۲، ص: ۱۶۲

ترس از نافرمانی مادر

قِيلَ لَعَلِّي بِنِ الْحُسَيْنِ (ع):

أَنْتَ أَبَرُّ النَّاسِ بِأُمَّكَ وَ لَا تَزَالُ تَأْكُلُ مَعَهَا قَالَ أَخَافُ أَنْ يَسْبِقَ يَدِي إِلَى مَا سَابَقَتْ عَيْنُهَا إِلَيْهِ فَأَكُونُ قَدْ عَقَقْتُهَا.

از حضرت امام سجاد علیه السلام پرسیدند:

تو که از نیکوکارترین مردم نسبت به مادرت هستی، چرا با او سر یک سفره نمی نشینی؟ امام فرمود: می ترسم دستم به غذایی پیشی گیرد که پیش از آن چشم مادرم به سوی آن رفته «و می خواهد بردارد» و به همین مقدار نافرمانیش کرده باشم. «

بجاء الأنوار (ط - بيروت)، ج ۱۰۱، ص: ۹۳

ثواب مادری

قال رسول الله (ص):

إِذَا حَمَلَتِ الْمَرْأَةُ كَانَتْ بِمَنْزِلَةِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ الْمُجَاهِدِ بِنَفْسِهِ وَ مَالِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِذَا وَضَعَتْ كَانَتْ لَهَا مِنَ الْأَجْرِ مَا لَا تَدْرِي مَا هُوَ لِعَظْمَةِ فَإِذَا أَرْضَعَتْ كَانَتْ لَهَا بِكُلِّ مِصَّةٍ كَعَدْلِ عُنُقٍ مُحَرَّرٍ مِنْ وَ لِدِ إِسْمَاعِيلَ فَإِذَا فَرَعَتْ مِنْ رِضَاعِهِ ضَرَبَ مَلَكٌ عَلَيَّ جَنْبَهَا «جَنْبَيْهَا» وَ قَالَ اسْتَأْنَفِ «اسْتَأْنَفِي» الْعَمَلُ فَقَدْ غُفِرَ لَكَ.

پیامبر (ص) فرمود:

هنگامی که زن باردار می شود در تمام طول مدت حمل به منزله روزه دار و شب زنده دار و مجاهد در راه خدا با جان و مال است و هنگامی که وضع حمل می کند آنقدر خدا به او پاداش می دهد که هیچکس حد آنرا از عظمت نمی داند و هنگامی که فرزندش را شیر می دهد در برابر هر مکیدنی از سوی کودک خداوند پاداش آزاد کردن برده ای از فرزندان

اسماعیل را به او می دهد و هنگامی که دوران شیرخوارگی کودک تمام شد یکی از فرشتگان بزرگوار بر پهلوی او می زند و می گوید: برنامه اعمال خود را از نو آغاز کن چرا که خداوند همه گناهان ترا بخشید.
الأمالی (للصدوق)، ص: ۴۱۱

حق مادر

قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا حَقُّ الْوَالِدَةِ فَقَالَ هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لَوْ أَنَّهُ عَدَدَ رَمْلِ عَالِجٍ وَ قَطْرِ الْمَطَرِ أَيَّامَ الدُّنْيَا قَامَ بَيْنَ يَدَيْهَا مَا عَدَلَ ذَلِكَ يَوْمَ حَمَلْتَهُ فِي بَطْنِهَا .

از رسول خدا (ع) سؤال کردند حق مادر چیست؟ فرمود: هیهات: هیهات: اگر به عدد ریگ های بیابان و قطره های باران در خدمت مادر بایستید معادل یک روزی که در شکم او بوده اید نخواهد بود.
مستدرک الوسائل، ج ۱۵، ص ۳۰۳

حق مادر

الامام زين العابدين عليه السلام:

فَحَقُّ أُمِّكَ فَإِنَّ تَعَلَّمَ أَنَّهَا حَمَلْتِكَ حَيْثُ لَا يَحْمِلُ أَحَدٌ أَحَدًا وَ أَطْعَمْتِكَ مِنْ ثَمَرَةٍ قَلْبِهَا مَا لَا يَطْعَمُ أَحَدٌ أَحَدًا وَ أَنَّهَا وَقَّتَكَ بِسَمْعِهَا وَ بَصَرِهَا وَ يَدِهَا وَ رِجْلِهَا وَ شَعْرَهَا وَ بَشَرِهَا وَ جَمِيعَ جَوَارِحِهَا مُسْتَبَشِرَةً بِذَلِكَ فَرَحَةً مُوَابِلَةً مُحْتَمِلَةً لِمَا فِيهَا مِنْ مَكْرُوهٍ وَ هَمَّهَا وَ أَلْمِهَا وَ ثَقَلِهَا وَ غَمَّهَا حَتَّى دَفَعَتْهَا عَنْكَ يَدُ الْقُدْرَةِ وَ أَخْرَجَتْكَ إِلَى الْأَرْضِ فَرَضِيَتْ أَنْ تَشْبَعُ وَ تَجُوعَ هِيَ وَ تَكْسُوكَ وَ تَعْرَى وَ تُرْوِيكَ وَ تَظْمَأُ وَ تَظْلِكُ وَ تَضْحَى وَ تَنْعَمُ بِبُؤْسِهَا وَ تَلَذَّذُكَ بِالنُّومِ بَارِقِهَا وَ كَانَتْ بَطْنِهَا لَكَ وَعَاءً وَ حَجْرُهَا لَكَ حِوَاءً وَ تُدِيهَا لَكَ سِقَاءً وَ نَفْسُهَا لَكَ وَقَاءً تَبَاشِرُ حَرَّ الدُّنْيَا وَ بَرْدَهَا لَكَ وَ دُونَكَ فَتَشْكُرُهَا عَلَى قَدْرِ ذَلِكَ وَ لَا تَقْدِرُ عَلَيْهِ إِلَّا بِعَوْنِ اللَّهِ وَ تَوْفِيقِهِ

امام زين العابدين عليه السلام فرمود:

حق مادرت این است که بدانی او تو را چنان برداشته که کسی دیگری را بدان گونه برنگیرد و از میوه دل خود تو را چنان خورانده که هیچ کس دیگری را بدان سان نخوراند و به راستی تو را به گوش و چشم و دست و پای و پوست و تمام اندامهایش (به تمام وجود خود) نگهداری کرده و بدین نگهداری به خوشرویی و دلشادی مواظبت در پیوسته و هر ناگواری و درد و گرانی و نگرانی (دوران بارداری را) تحمل کرده چنان که دست تطاول (آفات) را از تو دور ساخته و تو را بر زمین نهاده و خرسند بوده است که تو سیر باشی و او خود گرسنه ماند و تو جامه پوشی و او برهنه باشد و تو را سیراب کند و خود تشنه ماند و تو را در سایه دارد و خود زیر آفتاب باشد و با بیچارگی خود تو را نعمت بخشد و با بیخوابی خود تو را لذت خواب چشاند و شکمش ظرف هستی تو بوده و دامنش پرورشگاہت و پستانش چشمه نوشت و جانش نگهدارت، سرد و گرم دنیا را برای تو و به خاطر تو چشیده است پس به قدرشناسی از این همه او را سپاس گزار، و این قدردانی را نتوانی جز به یاری و توفیق خداوند.

تحف العقول، النص، ص: ۳۶۳

حق ناشناسی پدر و مادر

عَنْ مَعْمَرِ بْنِ خَلَادٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا (ع):
أَدْعُو لَوَالِدَيْ إِذَا كَانَا لَا يَعْرِفَانِ الْحَقَّ قَالَ ادْعُ لَهُمَا وَتَصَدَّقْ عَنْهُمَا وَإِنْ كَانَا حَيِّينِ لَا يَعْرِفَانِ الْحَقَّ فَدَارِهِمَا فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ
ص قَالَ إِنَّ اللَّهَ بَعَثَنِي بِالرَّحْمَةِ لَا بِالْعُقُوقِ.

معمر بن خلاد می گوید به حضرت رضا علیه السلام عرض کردم:

«هر گاه پدر و مادرم «مذهب» حق را نشناسند دعایشان کنم؟ فرمود: به ایشان دعا کن و برای آنها صدقه بده، و اگر
زنده باشند و «مذهب» حق را نشناسند با آنها مدارا کن، که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: خدا مرا
برای رحمت فرستاد نه برای نافرمانی و بی مهری».

الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۳، ص: ۱۵۹

خدمت به مادر

قَالَ رَجُلٌ لِرَسُولِ اللَّهِ (ص):

إِنَّ وَالِدَتِي بَلَغَهَا الْكِبَرُ وَهِيَ عِنْدِي أَنَا أَنْ أَحْمِلَهَا عَلَى ظَهْرِي وَأَطْعِمَهَا مِنْ كَسْبِي وَأَمِيطُ عَنْهَا الْأَذَى بِيَدِي وَأَصْرِفُ عَنْهَا مَعَ ذَلِكَ
وَجْهِي اسْتِحْيَاءً مِنْهَا وَإِعْظَامًا لَهَا فَهَلْ كَافَأْتُهَا قَالَ لَا لَأَنْ بَطْنَهَا كَانَ لَكَ وَعَاءٌ وَتَدْيِهَا كَانَ لَكَ سَقَاءٌ وَقَدَمُهَا لَكَ حِذَاءٌ وَيَدُهَا
لَكَ وَقَاءٌ وَحِجْرُهَا لَكَ حِوَاءٌ وَكَأَنْتَ تَصْنَعُ ذَلِكَ لَكَ وَهِيَ تَمْنَى حَيَاتِكَ وَأَنْتَ تَصْنَعُ هَذَا بِهَا وَتُحِبُّ مَمَاتَهَا.

روزی شخصی به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله گفت:

ای رسول خدا! مادرم پیر شده و پیش من زندگی می کند، او را در پشت خود حمل کرده، برای رفع حوائجش به این طرف
و آن طرف می برم، و از درآمد خویش نیازهای وی را تامین می نمایم، با دست خود او را از آزار و اذیتها محافظت می کنم،
با کمال ادب و تعظیم و احترام با او رفتار می نمایم. آیا زحمات وی را تا حدودی جبران کرده ام؟ پیامبر صلی الله علیه
و آله فرمود: نه، زیرا شکم او جایگاه تو، پستانهایش منبع تغذیه تو، قدمهایش وسیله حرکت تو، دستهایش محافظ تو، و
آغوش او گهواره ات بوده است. او این همه خدمات را با رضایت خاطر برای تو انجام می داد و آرزو می کرد که تو زنده
بمانی! ولی تو خدماتی را به وی ارائه می دهی، در حالی که انتظار مرگ او را داری.

مستدرک الوسائل، ج ۱۵، ص ۱۸۰.

خیرات برای پدر و مادر

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع):

مَا يَمْنَعُ الرَّجُلَ مِنْكُمْ أَنْ يَبِرَّ وَالِدَيْهِ حَيِّينَ وَ مَيِّتِينَ يُصَلِّيَ عَنْهُمَا وَ يَتَصَدَّقَ عَنْهُمَا وَ يَحُجَّ عَنْهُمَا وَ يَصُومَ عَنْهُمَا فَيَكُونَ الَّذِي
صَنَعَ لَهُمَا وَ لَهُ مِثْلُ ذَلِكَ فَيَزِيدهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِرَّهُ وَ صَلَاتِهِ خَيْرًا كَثِيرًا.

امام صادق (ع) فرمود:

مردی از شمار آنچه مانع می شود که پیدر و مادرش نیکی کند، زنده باشند یا مرده، که از جانب آنها نماز بخواند و صدقه دهد و حج گذارد و روزی بگیرد، تا آنچه کرده ثوابش از آنها باشد و مانند آن هم برای خود او و تا خدای عز و جل بوسیله احسان و صله او خیر و فراوانی برایش زیاد کند.

الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۳، ص: ۱۵۹

دستور پدر و مادر

أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) يَقُولُ:
إِنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْصِنِي فَقَالَ لَا تَشْرِكْ بِاللَّهِ شَيْئًا وَ إِنْ حَرَقْتَ بِالنَّارِ وَ عَذَّبْتَ إِلاَّ وَ قَلْبِكَ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَ وَالدِّيكِ فَاطِعُهُمَا وَ بَرَهُمَا حَيِّينَ كَانَا أَوْ مَيِّتِينَ وَ إِنْ أَمَرَكَ أَنْ تَخْرُجَ مِنْ أَهْلِكَ وَ مَالِكَ فَافْعَلْ فَإِنَّ ذَلِكَ مِنَ الْإِيمَانِ.

امام صادق (ع) می فرمود:

مردی نزد پیغمبر صلی الله علیه و آله آمد و عرض کرد: یا رسول الله! مرا سفرشی کن، فرمود: چیزی را بخدا شریک مساز اگر چه باتش سوخته شوی و شکنجه بینی، همواره دلت باایمان محکم باشد، و پدر و مادرت را فرمان بر و با آنها نیکی کن، زنده باشند یا مرده و اگر دستور دادند خاندان و مالت را کنار گذار، این کار را بکن که از ایمانست.

الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۳، ص: ۱۵۸

دو در بهشت

قال رسول الله (ص):
مَنْ أَصْبَحَ مَرْضِيًّا لِأَبِيهِ أَصْبَحَ لَهُ بَابَانِ مَفْتُوحَانِ إِلَى الْجَنَّةِ وَ إِنْ كَانَ وَاحِدًا مِنْهُمَا فَبَابٌ وَاحِدٌ.

رسول خدا (ص) فرمود:

«هر کس مورد رضایت پدر و مادرش باشد دو در بهشت به روی او باز می شود و اگر یکی از آن دو از وی راضی باشد یک در باز می شود.»

مستدرک الوسائل، ج ۱۵، ص: ۱۷۶

رضایت والدین

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص):
رِضَاءُ اللَّهِ مَعَ رِضَاءِ الْوَالِدَيْنِ وَ سَخَطُ اللَّهِ مَعَ سَخَطِ الْوَالِدَيْنِ.

رسول خدا (ص) فرمود:

رضایت و خوشنودی خداوند با خوشنودی پدر و مادر است و خشم خداوند به همراه خشم پدر و مادر است.

مشكاة الأنوار فی غرر الأخبار، ص ۱۶۳

